

Exponátem měsíce v turnovském muzeu je modrotisková forma

11.4.2022 - Jan Mikulička | Krajský úřad Libereckého kraje

Konkrétně jde o 65 hotových forem, více než sto polotovarů v různých fázích dokončení, 31 nákrešů vzorů a více než 200 kusů nářadí, z nich většinu tvoří drobná ostrá dlátka, jimiž se složité vzory na formách vyřezávaly.

„Dnes už se s tradičním způsobem výroby modrotisku v České republice můžete seznámit jen v několika řemeslných dílnách na Moravě. Historické potiskovací formy v našem muzeu jsou dokladem fantazie a řemeslného umu našich předků,“ uvedla Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu, památkovou péči a cestovního ruchu Libereckého kraj.

Forma je vyrobená ze tří dřevěných, křížem přes sebe přelepených desek, což zabraňuje zkroucení dřeva. Vrchní vrstva je z měkčího smrkového dřeva, do kterého je vytesána rukojeť pro uchopení formy – takzvaný grift. Dvě spodní vrstvy jsou vytvořeny ze dřeva hruškového, které má pro tyto účely ideální vlastnosti, tedy dostatečnou tvrdost a hustotu.

Starší typy modrotiskových forem byly celodřevěné, do vrchní desky z kvalitního dřeva se po přenesení a překreslení vzoru provedla ostrými nástroji řezba do hloubky 6 až 8 milimetrů. Tato forma ale byla vytvořena jinou, novější technikou, při které byly do dřeva, po přenesení šablony vytesány drážky, do nichž byly zasazovány ručně profilované měděné plíšky. Tento způsob umožňoval vytváření jemných, složitých vzorů.

Mosazný drát si vzorkaři upravovali na příslušný profil tím, že ho protahovali na tažné stolici skrz profil, ve kterém byl buďto otvor kulatý, nebo tvarovaný, který se hodil do vzoru. Plíšek profilovaný do požadovaného tvaru byl dále na spodní straně zbroušen do čepele, a tou pak zasazen do vysekané drážky. Na této formě je vzor zpevněn ještě kovovými plátky připevněnými drobnými hřebíky.

Forma byla po dokončení zbroušena do roviny, aby se při tisku rovnoměrně otiskly všechny části figur. V rozích formy jsou umístěna takzvaná. raportní pika, což jsou hroty z mosazných drátů, které slouží k přesnému umístění formy na látku, tak aby vzor plynule navazoval. Jemný a komplikovaný vzor tvoří stylizované rostlinné a geometrické motivy.

Modrotisk je technika negativního tisku, kdy se textilie potiskne v místech, která mají zůstat bílá. Na formu se nanese vrstva speciální směsi – modrotiskového papu, který se po obarvení látky odstraní vypráním. Tradičním barvivem bylo indigo, přírodní barvivo, které dalo této technice tisku jeho typicky tmavě modrou barvu a s ní i název. Dnes už se v modrotisku používají syntetické barvy a jejich paleta se rozšířila, stále však převládá ikonická modrobílá kombinace.

<https://www.kraj-lbc.cz/aktuality/exponatem-mesice-v-turnovskem-muzeu-je-modrotiskova-forma-n1109172.htm>